

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-41)

7 NİSAN DÜNYA SAĞLIK GÜNÜ (2024)

Sağlık “yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal açılardan tam bir iyilik halidir”¹. Bireyler gibi toplumların da huzur ve gelişmişlik düzeyi genel sağlık durumu ile doğrudan ilişkilidir. İnsanlar ırk, renk, cinsiyet, inanç, siyasi görüş, sosyal kimlik, mal varlığı, meslek vb. herhangi bir özellikten bağımsız olmak üzere benzer temel haklara sahiptir. Sağlık da temel bir insan hakkı olup, en yüksek düzeyde sağlık düzeyine sahip olmak her birey için bir hak olarak kabul görmelidir. Toplumlar ve yönetimler sağlık hakkını insan olmanın getirdiği diğer haklardan ayrı tutamaz; eğitim, beslenme, toplumsal yaşama katılma, çalışma nasıl temel bir hak ise, sağlık da insan olmanın getirdiği temel ve vazgeçilmez bir haktır. Ülke yönetimleri, temel sağlık hizmetleri kapsamında, kişilere erişilebilir, kabul edilebilir ve hakkaniyet kapsamında sunulan sağlık hizmetleri için gerekli yasal düzenlemeler ve uygulamaları sağlamalıdır.

Dünya Sağlık Örgütü Herkes İçin Sağlık Ekonomisi Kurulu belgesine göre dünya ülkelerinden en az 140'ının anayasasında “sağlık bir insan hakkı” olarak kabul görmüş olsa da halen birçok toplumda sağlık hizmetlerine erişim hakkı yasalar ile güvenceye alınamamış veya tam olarak uygulanmamaktadır. Dünya nüfusunun yarısından fazlası (kabaca 4,5 milyardan çok insan) 2021 yılı itibarı ile temel sağlık hizmetleri için tam kapsayıcı bir sağlık sigortasına sahip değildir².

Tüm dünyada milyonlarca insanın sağlık hakkı giderek tehdit altına girmektedir: Hastalıklar ve afetler ölüm ve yeti yitimlerinin en önemli sebebidir; çatışmalar ölüme, acıya, açlığa ve psikolojik sıkıntılara sebep olarak yaşamları tahrip etmektedir. Fosil yakıtların kullanılması iklim krizine yol açmakta ve temiz hava soluma hakkımızı elimizden almaktayken, bina içi ve bina dışı hava kirliliği her beş saniyede bir can almaktadır.³ Bu liste her yıl uzamakta ve yeni sağlık riskleri ortaya çıkabilmektedir.

Dünya Sağlık Günü ilk olarak 7 Nisan 1949 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü anayasasının uygulanmaya başlaması ile kutlanmıştır³. Bu örgüt ve benzeri sağlık kuruluşları sağlık sorunlarını erkenden saptama, önleme, sağlığı nitelikli ve ulaşılabilir hale getirme gibi çalışmalar yürütürler. Bu kapsamda, her yıl **7 Nisan** tarihinde **Dünya Sağlık Günü** dolayısıyla dünyadaki tüm insanları ilgilendiren belli bir sağlık konusuna dikkat çekmek hedeflenir; seçilen ortak bir tema özelinde dünya genelinde barış ve huzurun sağlanması için önemli sağlık konuları vurgulanır, hatırlatmalar yapılır, ilgili sağlık araştırmaları teşvik edilir.

Sağlık sorunların üzerine eğilmek ve kişilerin temel sağlık haklarını vurgulamak için **2024** yılının Dünya Sağlık Günü teması “**benim sağlığım, benim hakkım**” olarak belirlenmiştir. Bu tema

¹ [Internet] <https://www.who.int/about/accountability/governance/constitution> Erişim: 26.03.2024

² [Internet] <https://www.who.int/news-room/events/detail/2024/04/07/default-calendar/world-health-day-2024-my-health-my-right> Erişim: 26.03.2024

³ [Internet] <https://www.who.int/campaigns/world-health-day> Erişim: 26.03.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-41)

“herkesin, her yerde kaliteli sağlık hizmetleri, eğitim ve bilgiye erişim hakkı; sağlıklı içme suyu; temiz hava; iyi beslenme; nitelikli barınma; iyi bir iş ve çevresel koşullara ulaşma hakkı ve ayrımcılıktan muafiyet hakkını savunmak” amacıyla seçilmiştir ².

Sağlık hakkının temel bileşenleri nelerdir? ⁴

- **Var olma:** Sağlık hakkının sağlanabilmesi için öncelikle sağlıkla ilgili kurum, mal ve hizmetlerinin herkes için yetecek miktarda var olması (sağlanması) gereklidir.
- **Erişilebilirlik:** Sağlık kurumlarının, mallarının ve hizmetlerinin herkes tarafından ulaşılabilir olmasıdır. Erişilebilirlik özellikle sağlık hizmetleri, kurumları ve bilgisine erişmekte engellerle karşılaşan, özellikle yeti yitimi olan ve incinebilirliği yüksek bireyler için önemlidir. Erişilebilirliğin dört boyutu vardır:
  - **Bilgiye erişilebilirlik**
  - **Fiziksel erişilebilirlik**
  - **Ekonomik erişilebilirlik**
  - **Ayrımcılık yapmama**
- **Kabul edilebilirlik:** Sağlık hizmeti tıp etiğine saygılı, kültürel olarak uygun ve toplumsal cinsiyete duyarlı olmalıdır. Kabul edilebilirlik; sağlık kurumları, malları, hizmetleri ve programlarının insan odaklı olmasını, farklı halk gruplarının belirli ihtiyaçlarını karşılamasını ve gizlilik ilkesi ve aydınlatılmış onam için tıp etiğinin uluslararası standartlarına uygun olmasını gerektirir.
- **Kalite:** Temiz su ve sanitasyon gibi temel ihtiyaçların kalitesi gibi; sağlık kurumları, imkan ve hizmetleri de bilimsel ve tıbbi olarak uygun görülen kalitede olmalıdır.

Bu kapsamda, toplumun her bir ferdi fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik halinde olmak için ihtiyaç duyduğu, kaliteli ve kabul edilebilir özellikteki sağlık hizmet(ler)ine erişebilir ve yararlanabilir olma hakkına sahiptir. Sağlıklı bireyler sağlıklı toplumlar için ön koşuldur.

Unutmayın:

**Sağlık ve insan hakları her zaman bir arada olmalıdır .
Her insanın onurlu ve saygılı sağlık hizmeti almaya hakkı vardır ⁵.**

⁴ [Internet] <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health> Erişim: 26.03.2024

⁵ [Internet] <https://www.who.int/news-room/facts-in-pictures/detail/right-to-health> Erişim: 26.03.2024